

نکات مهم و پرتکرار

حقوق بین الملل خصوصی ۱

(ویژه دانشجویان دانشگاه پیام نور)

۱ - مراجع قانون گذاری یا قوه مقننه هر کشور، به لحاظ آنکه به عنوان مرجع تصویب معاهدات بین المللی محسوب می شود بهترین مرجع داخلی برای تفسیر معاهدات خواهد بود.

در ماده ۹ قانون مدنی مقرر گردیده: «معاهدات در حکم قانون است» همچنین در اصل ۷۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، شرح و تفسیر قوانین عادی را در صلاحیت مجلس قرار داده است و از آنجائی که معاهدات بین المللی در حکم قانون خواهد بود، لذا مجلس شورای اسلامی، بهترین مرجع برای تفسیر معاهدات محسوب می گردد.

۲ - تبدیل یک اصل حقوقی به اصول مشترک حقوقی ثمره پیشرفت و تکامل نظام حقوق بین الملل است.

۳ - این اصطلاح (حقوق بین الملل خصوصی) بیشتر در کشورهایی که از سیستم حقوقی رومی - ژرمنی یا حقوق نوشته پیروی می نمایند مورد استفاده قرار می گیرد در صورتی که در کشورهایی که نظام حقوقی آن ها مبتنی بر سیستم کامن لا (مانند نظام حقوقی انگلیس و آمریکا) می باشند از اصطلاح conflict of laws یا تعارض قوانین استفاده می نمایند.

۴ - ضمانت اجرایی در حقوق بین الملل عمومی غیر مستقیم و ناکافی است در صورتی که، اجرای قواعد حقوق بین الملل خصوصی، از طریق مراجع قضایی و انتظامی، به صورت مستقیم و کامل تضمین می گردد.

۵ - تابعیت در بعضی موارد مانند تابعیت اکتسابی قراردادی است و در برخی دیگر مانند تابعیت اصلی ایقاع است.

۶ - حقوق بین الملل خصوصی از جمله حقوق موضوعه است و همان طوری که مقررات حقوق داخلی وضع و به مرحله اجرا می رسد قواعد حقوق بین الملل خصوصی را هم قوه حاکمه هر دولتی، مستقلاً تعیین می کند و به موقع به اجرا درمی آورد اما چون اجرای این قواعد خواه یا نا خواه برخورد با سایر حاکمیت ها دارد دولت ها اغلب ناگزیرند که با توافق صریح و عقد قراردادهای سیاسی و با توافق ضمنی اتباع خود را تنظیم و تعیین کنند. حقوق بین الملل خصوصی هم از منابع داخلی و هم از منابع بین المللی سرچشمه می گیرد.

۷ - بی تابعیتی و تابعیت مضاعف (در برخی موارد) دو حالتی هستند که موجب محرومیت شخص از حمایت سیاسی می گردند.

۸ - در تعریف حقوق بین الملل خصوصی، نی بوايه می گوید: شعبه ای از حقوق موضوعه است که روابط افراد را در زندگی خصوصی به موجب پدیده مرز تنظیم می کند.

۹ - در سال ۱۸۹۳ در لاهه اولین کنفرانس در مورد حقوق بین الملل خصوصی به دعوت دولت هلند و با شرکت ۱۳ دولت اروپایی به منظور ایجاد وحدت و یکنواخت کردن قواعد تعارض قوانین برگزار شد.

۱۰ - حقوق بین الملل خصوصی و حقوق بین الملل عمومی در مناسباتشان اشتراکات و تفاوت هایی دارند.

۱۱ - معاهدات، رویه قضایی، عرف بین المللی و اصول کلی حقوق از منابع بین المللی حقوق بین الملل خصوصی است. قانون و رویه قضایی از منابع داخلی حقوق بین الملل خصوصی و عهدنامه ها و عرف بین المللی منبع اصلی حقوق تجارت بین الملل می باشد.

۱۲ - تابعیت اطفال نامشروع در ایران از نوع تابعیت اصلی است.

۱۳ - اصطلاح حقوق بین الملل خصوصی، اولین بار در سال ۱۸۳۴ توسط یک حقوقدان آمریکایی به نام استوری مورد استناد قرار گرفت و پس از وی، فولیکس حقوقدان فرانسوی سال ۱۸۴۳ کتاب تحت عنوان «کتاب حقوق بین الملل» منتشر نمود و پس از آن اصطلاح حقوق بین الملل خصوصی در فرانسه رایج گردید.

۱۴ - حقوق بین الملل خصوصی، حقوق خاصی است که جنبه بین المللی دارند و بر اشخاص خصوصی که روابط بین المللی با یکدیگر دارند قابل اجراست.

۱۵ - حقوق بین الملل خصوصی پیرامون روابط افراد با یکدیگر و همچنین روابط افراد با دولت ها، خارج از قلمرو داخلی در عرصه بین المللی بحث می کند.

- ۱۶ - دارندگان حق و تکلیف در حقوق بین الملل عمومی دولت ها و سازمان های بین المللی هستند ولی در حقوق بین الملل خصوصی افراد می باشند .
- ۱۷ - تابعین حقوق بین الملل یکی اما تابعین حقوق بین المللی خصوصی متعدد است .
- ۱۸ - قلمرو حقوق بین الملل خصوصی شامل اقامتگاه و تابعیت بیگانگان ، تعارض قوانین و تعارض دادگاه ها می باشد .
- ۱۹ - از جمله جهات مشترک حقوق بین الملل عمومی و حقوق بین الملل خصوصی آن است که هر دو به جامعه بین المللی مربوط می شوند و منابع هر دو معاهدات و کنوانسیون های بین المللی می باشد و مرجع صالح برای هر دو می تواند مراجع قضایی بین المللی بوده و بر مبنای اصول و قواعد حقوق بین الملل عمومی عمل نماید .
- ۲۰ - به موجب تبصره ماده ۹۷۶ ق.م اطفال متولد از نمایندگان سیاسی و کنسولی خارجه مشمول بند ۴ ماده ۹۷۶ نخواهند بود. در تبصره ماه ۹۷۶ به صراحت بیان نموده که اطفال نمایندگان سیاسی و کنسولی خارجه نمی توانند تابعیت ایران را به واسطه تولد در ایران (از روش خاک) کسب نمایند. از متن تبصره فوق الذکر می توان چنین استنباط نمود که این تبصره شامل اطفال نمایندگان غیر سیاسی و کنسولی از قبیل نمایندگان تجاری، فرهنگی و نظامی که به آن ها در قانون اشاره ای نشده است نمی گردد و چنانچه اطفال نمایندگان تجاری، فرهنگی و نظامی خارجه در ایران به دنیا آمده باشند حکم کلی سایر اتباع در مورد آن ها اجرا خواهد گردید.
- ۲۱ - ترک تابعیت ارادی مبتنی بر موافقت دولت است و تقاضای شخص به تنهایی کافی نیست.
- ۲۲ - بازگشت به تابعیت ایران زن ایرانی که بر اثر ازدواج با مرد خارجی ترک تابعیت نموده :
- بر اساس ماده ۹۸۷ ق.م. بانوان ایرانی که با اتباع خارجی ازدواج می نمایند به تابعیت ایرانی خود باقی می مانند مگر این که تابعیت دولت زوج به آن ها تحمیل گردد، پس از فوت همسر یا طلاق از وی با ارائه درخواست به وزارت امور خارجه به تابعیت ایران پذیرفته شده و جهت آنان سند رجوع به تابعیت اصلی صادر می شود. قانون گذار برای بازگشت زن ایرانی به تابعیت ایران، چهار شرط پیش بینی نموده است که عبارت اند از:
- الف) تابعیت ایرانی پیشین زن تابعیت اصلی بوده باشد.
- ب) علت ترک تابعیت زن ایرانی تحمیل تابعیت دولت زوج بوده باشد.
- ج) عامل ازدواج با مرد بیگانه به علت فوت و یا طلاق از وی منقضی شده باشد .
- د) از طرف زن از دولت ایران تقاضای بازگشت به تابعیت ایران شده باشد.
- ۲۳ - مهم ترین دلایل اثبات تابعیت ایرانی بودن شخص ، اسنادی است که از طرف مراجع صلاحیت دار وابسته به دولت، با رعایت تشریفات تنظیم و صادر گردیده اند.
- ۲۴ - برای اجرای صحیح نظریه ترجیح تابعیت ، بهتر است که بر حسب مورد مقتضای سیستم خاک یا سیستم خون عمل شود. بدین معنی که در مورد نسل اول سیستم خون، ولی از نسل دوم به بعد که حس علاقه و دل بستگی به کشور محل تولد در انسان زیاد می شود و مصالح کشوری که یک خانواده، در طی دو نسل، در خاک آن سکونت دارد بر مصالح دولتی که شخص از راه نسب به او مربوط شده غلبه پیدا می کند، بایسد سیستم خاک را ترجیح دهند.
- ۲۵ - تابعیت غیر فعال یا ساختگی به این معنا است که اگر دولتی در اعمال صلاحیت خود در مورد اعضای تابعیت سوء استفاده کرده و تابعیت خود را به منظورهای خاص به فرد یا افرادی بدهد که با او علاقه واقعی و عملی ندارد، مرتکب سوء استفاده از حق شده و چنین تابعیتی در روابط بین المللی قابل استناد نیست.
- ۲۶ - قانون گذار ایران برای تعیین تابعیت شرکت های تجاری روش تعیین تابعیت بر اساس اقامتگاه اداری و محل تشکیل شرکت را پذیرفته است.
- ۲۷ - در تابعیت، رابطه سیاسی و معنوی شخص با دولت وجود دارد در صورتی که در اقامتگاه به رابطه مادی و حقوقی تأکید شده است.